

Град Ниш
Универзитет у Нишу
Православна Епархија нишка
Нишки културни центар

The Days of St. Emperor Constantine and Helena

NIŠ AND BYZANTIUM

NINETEEN INTERNATIONAL SYMPOSIUM

NIŠ, 3 – 5 JUNE 2020

THE COLLECTION OF SCIENTIFIC WORKS

XIX

Editor

MIŠA RAKOCIJA

NKC

Niš, 2021

Дани Св. цара Константина и царице Јелене

НИШ И ВИЗАНТИЈА

ДЕВЕТНАЕСТИ МЕЂУНАРОДНИ НАУЧНИ СКУП

НИШ, 3 - 5. ЈУН 2020.

ЗБОРНИК РАДОВА

XIX

Уредник

МИША РАКОЦИЈА

НКЦ

Ниш, 2021.

Издавачи

ГРАД НИШ
УНИВЕРЗИТЕТ У НИШУ
ПРАВОСЛАВНА ЕПАРХИЈА НИШКА
НИШКИ КУЛТУРНИ ЦЕНТАР

За издаваче

Градоначелник
ДРАГАНА СОТИРОВСКИ

Ректор Универзитета у Нишу
Проф. др ДРАГАН АНТИЋ

Епископ нишки
ГОСПОДИН АРСЕНИЈЕ (ГЛАВЧИЋ)

Нишки културни центар-директор
СРЂАН САВИЋ

Организациони одбор

- Патријарх српски Господин Иринеј
- Епископ нишки Господин Арсеније
- ректор др Драган Антић
- градоначелник Драгана Сотировски
- градски већник Адриана Анастасов
- Академик др Љубомир Максимовић
- Академик др Вера Битракова Грозданов
- др Миодраг Марковић, доп. члан САНУ
- др Драган Војводић, доп. члан САНУ
- др Вујади Иванишевић, доп. члан САНУ
- др Миша Ракоција
- др Гиордана Тровабене
- др Бранко Вујовић
- др Каролин С. Снајвли
- др Александар Кадијевић
- др Елизабета Димитрова
- др Јоанис Сисиу
- др Хранислав Анђелковић
- др Франц Цурк
- др Атанасиос Семоглу
- др Иванка Гергова
- др Јанис Д. Варалис
- др Марта Нађ
- др Срђан Пириватрић
- др Бојана Крсмановић
- др Ирена Оретскаја
- Милица Тодоровић
- Јован Мандић
- др Ирена Љубомировић
- др Јасмина Шаранац Стаменковић
- др Миомир Васов
- др Небојша Станковић
- Зоран Тодоровић

- др Јасмина Ћирић
- Олгица Давидовић, ректорат
- Маја Миљковић (координатор)
- свештеник Александар Ђорђевић,
Епархија нишка (координатор)

Редакција

- Епископ нишки Господин Арсеније
- Академик др Ренате Пилингер
- Академик др Љубомир Максимовић
- др Миодраг Марковић
- др Драган Војводић
- др Вујади Иванишевић
- др Миша Ракоција
- др Грем Џонс
- др Гиордана Тровабене
- др Јоанис Сисиу
- др Георги Геров
- др Иван Стевовић
- др Александар Кадијевић
- др Елизабета Димитрова
- др Радивоје Радић
- др Каролин С. Снајвли
- др Светла Петрова
- др Франц Цурк
- др Јанис Д. Варалис
- проф. др Јован Пурић, СПЦ
- др Срђан Пириватрић
- др Атанасиос Семоглу
- др Винћенцо Ајело
- др Ирена Љубомировић
- ђакон др Ивица Чаировић
- др Јасмина Шаранац Стаменковић
(секретар)

САДРЖАЈ

<i>Миша Ракоција</i>	ИЗУЧАВАЊЕ ВИЗАНТИЈСКИХ И ПОСТВИЗАНТИЈСКИХ СПОМЕНИКА ГРАДА НИША	
<i>Miša Rakocija</i>	RESEARCH OF BYZANTINE AND POST - BYZANTINE MONUMENTS OF NIŠ	33 – 54
<i>Haluk Çetinkaya Халук Четинкаја</i>	BYZANTINE CHURCHES OF NICAEA ВИЗАНТИЈСКЕ ЦРКВЕ У НИКЕЈИ	55 – 76
<i>Ариадна Воронова</i>	УТВРЂЕНЕ ЗАДУЖБИНЕ У РУСКОЈ АРХИТЕКТУРИ XIV ВЕКА И ЗАЈЕДНИЧКЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ У СРПСКОМ СРЕДЊОВЕКОВНОМ НЕИМАРСТВУ	
<i>Ариадна Воронова</i>	УКРЕПЛЕННЫЕ ЗАДУЖБИНЫ В РУССКОЙ АРХИТЕКТУРЕ XIV ВЕКА И ИХ ОБЩИЕ ЧЕРТЫ В СЕРБСКОЙ СРЕДНЕВЕКОВОЙ АРХИТЕКТУРЕ	77 – 92
<i>Анђела Гавриловић</i>	ПРОГРАМСКИ КОНТЕКСТ СЦЕНЕ СРЕТЕЊА У ЦРКВИ СВЕТЕ ТРОЈИЦЕ У СОПОЋАНИМА (ОКО 1265)	
<i>Anđela Gavrilović</i>	THE PROGRAMMATIC CONTEXT OF THE SCENE OF THE PRESENTATION OF CHRIST IN TEMPLE IN THE CHURCH OF THE HOLY TRINITY IN SOPOĆANI (AROUND 1265)	93 – 108
<i>Dragana Frfulanović Šomodj, Milena Savić</i>	THE HEADRESSES ON THE KTETOR'S PORTRAITS OF NOBLEWOMEN IN THE 14TH CENTURY: SERBIA-BULGARIA	
<i>Драгана Фрфулановић Шомођи, Милена Савић</i>	ОГЛАВЉА ВЛАСТЕЛИНКИ НА КТИТОРСКИМ ПОРТРЕТИМА XIV ВЕКА: СРБИЈА-БУГАРСКА	109 – 130
<i>Ιωάννης Σίσσιου</i>	Η ΚΑΤΑΛΥΤΙΚΗ ΕΠΙΡΡΟΗ ΤΟΥ ΖΩΓΡΑΦΙΚΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΑΝΑΡΓΥΡΩΝ ΣΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ ΚΑΣΤΟΡΙΑΝΗΣ ΣΧΟΛΗΣ	
<i>Ιωανнис Сиссиу</i>	КАТАЛИТИЧКИ УТИЦАЈ СЛИКАРСКОГ АНСАМБЛА СВЕТИХ БЕСРЕБРЕНИКА У СТВАРАЊУ КОСТУРСКЕ ШКОЛЕ	131 – 152
<i>Elizabeta Dimitrova, Orhideja Zorova</i>	OLD TESTAMENT AVRAHAM AND HIS JOURNEY THROUGH ICONOGRAPHY OF MEDIEVAL MACEDONIA	
<i>Елизабета Димитрова, Орхидеја Зорова</i>	ПУТОВАЊЕ СТАРОЗАВЕТНОГ АВРАМА КРОЗ ИКОНОГРАФИЈУ СРЕДЊОВЕКОВНЕ МАКЕДОНИЈЕ	153 – 168
<i>Δημήτριος Σίσσιου</i>	ΤΟ ΠΟΡΤΡΕΤΟ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΠΑΛΑΜΑ ΣΤΗΝ ΚΑΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ Η ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΤΗΣ ΣΕΡΒΟΚΡΑΤΙΑΣ	
<i>Димитрије Сиссиу</i>	ПОРТРЕТ СВЕТОГ ГРИГОРИЈА ПАЛАМА У КАСТОРИЈИ У ОДНОСУ НА РАЗДОБЉЕ СРПСКЕ ВЛАСТИ	169 – 184
<i>Konstantinos M. Vapheiadēs</i>	OBSERVATIONS ON THE WALL-PAINTINGS AND ICONOGRAPHIC PROGRAMME OF THE OLD KATHOLIKON OF THE GREAT METEORON MONASTERY (1483)	
<i>Константинос М. Вафиадес</i>	ЗАПАЖАЊА О ЗИДНОМ СЛИКАРСТВУ И ИКОНОГРАФИЈИ СТАРОГ КАТОЛИКОНА ВЕЛИКИХ МЕТЕОРА (1483)	185 – 198

<i>Andrijana Golac</i>	THE IMAGE OF RIGHTEOUS JOB IN THE MONASTERY OF ZRZE	
<i>Андрејана Голац</i>	ПРЕДСТАВА ПРАВЕДНОГ ЈОВА У МАНСТИРУ ЗРЗЕ	199 – 208
<i>Miguel Gallés</i>	NUNC DIMITTIS: WHEN THE OLD BECAME NEW	
<i>Мигел Галес</i>	„СВЕТЛОСТ, ДА ПРОСВЕЋУЈЕ НЕЗНАБОШЦЕ И СЛАВУ НАРОДА ТВОГА ИЗРАИЉА”: КАДА ЈЕ НОВО ПОСТАЛО СТАРО	209 – 218
<i>Rozmeri Bašić</i>	RESURRECTION OF BYZANTINE STYLE IN THE 13TH CENTURY CITY OF ZADAR, CROATIA	
<i>Розмари Башић</i>	ВАСКРСЕЊЕ ВИЗАНТИЈСКОГ СТИЛА У 13. БЕКУ У ГРАДУ ЗАДРУ (ХРВАТСКА)	219 – 228
<i>Владимир Божиновић</i>	ЦРКВА БОГОРОДИЦЕ БЕЛГРАДКАПИ (BELGRADKARI) У ИСТАНБУЛУ У СВЕТЛУ НОВИЈИХ ИСТРАЖИВАЊА	
<i>Vladimir Božinović</i>	THE CHURCH OF PANAGIA BELGRADKARI IN ISTANBUL IN THE LIGHT OF MORE RECENT RESEARCH	229 – 244
<i>Дејан С. Радисављевић</i>	ТРАГОМ СРЕДЊОВЕКОВНОГ НАДГРОБНОГ НАТПИСА ИЗ ЈАКОВЉА КОД АЛЕКСИНЦА	
<i>Dejan S. Radisavljević</i>	ON THE TRACE OF A MEDIEVAL TOMBSTONE INSCRIPTION IN JAKOVLJE (ALEKSINAC)	245 – 260
<i>Robert Mihajlovski,</i> <i>Liljana Mandić, Miloje Mandić</i>	THE TOMBSTONE EPITAPH AT THE CHURCH OF ANNUNCIATION OF THE HOLY VIRGIN IN KARAN	
<i>Роберт Михајловски,</i> <i>Љиљана и Милоје Мандић</i>	НАДГРОБНИ ЕПИТАФ ИЗ МАНАСТИРА БЛАГОВЕШТЕЊА У КАРАНУ	261 – 268
<i>Душан С. Рашковић</i>	АРХЕОЛОШКА ТОПОГРАФИЈА И ИСТОРИЈСКА ГЕОГРАФИЈА ЦЕНТРАЛНОГ ПОМОРАВЉА У РАНОВИЗАНТИЈСКОМ ПЕРИОДУ	
<i>Đušan S. Rašković</i>	ARCHAEOLOGICAL TOPOGRAPHY AND HISTORICAL GEOGRAPHY OF CENTRAL POMORAVLJE IN THE EARLY BYZANTINE PERIOD	269 – 286
<i>Виктор Личић Адамс</i>	ЈУСТИНИЈАНОВ ОПТИЧКИ ТЕЛЕГРАФ	
<i>Viktor Ličić Adams</i>	JUSTINIAN'S OPTICAL TELEGRAPH	297 – 298
<i>Vania Popova</i>	THE PERSONIFICATION OF EIRENE FROM THE EPISCOPAL RESIDENCE IN PHILIPPOLIS/ PLOVDIV	
<i>Вања Попова</i>	ПЕРСОНИФИКАЦИЈА ИРЕНЕ ИЗ ЕПИСКОПАЛНОГ РЕЗИДЕНЦИЈЕ У ФИЛИПОПОЛИСУ / ПЛОВДИВУ	299 – 324
<i>Marina Perseng</i>	THE ICONOGRAPHIC AND STYLISTIC DEVELOPMENT OF THE EUCHARISTIC IMAGES IN THE FLOOR MOSAICS ON THE BALKANS DURING THE EARLY CHRISTIANITY	
<i>Марина Персенг</i>	ИКОНОГРАФСКИ И СТИЛСКИ РАЗВОЈ ЕВХАРИСТИЈСКИХ СЛИКА У ПОДНИМ МОЗАИЦИМА НА БАЛКАНУ ТОКОМ РАНОГ ХРИШЋАНСТВА	325 – 348
<i>Graham Jones</i>	COSMIC LIGHT AND NARRATIVE IN THE TRANSITION FROM GREEK HELEN TO UNIVERSAL HELENA	
<i>Грејем Џоунс</i>	КОСМИЧКО СВЕТЛО И НАРАТИВ ПРЕЛАЗА СА ГРЧКОГ ХЕЛЕНА НА УНИВЕРЗАЛАН НАЗИВ ХЕЛЕНА	349 – 366

<i>Ivana Lemcool</i>	“ <i>APUD NAISSUM GENITUS</i> ”: CONSTANTINE IN THE <i>MATHESES</i> OF FIRMICUS MATERNUS	
<i>Ивана Лемкул</i>	“ <i>APUD NAISSUM GENITUS</i> ”: КОНСТАНТИН У <i>MATHESES</i> -У ФИРМИКА МАТЕРНА	367 – 380
<i>Lars Ramskold</i>	THE AVGVSTVS / CAESAR AND CAESAR / X X SILVER MULTIPLES AND THE INTERREGNUM 337 CE	
<i>Ларс Рамсколд</i>	АВГУСТ / ЦЕЗАР И ЦЕЗАР: СРЕБРНЕ МУЛТИПЛЕ И МЕЂУВЛАШЋЕ 337 Н.Е.	381 – 416
<i>Љубиша Васиљевић</i>	АРХЕОЛОШКИ ЛОКАЛИТЕТИ И НАЈАЗИ ПОВЕЗАНИ СА ЛЕКОВИТИМ ИЗВОРИМА У ЈУЖНОЈ СРБИЈИ	
<i>Љубиша Vasiljević</i>	ARCHAEOLOGICAL SITES AND DISCOVERIES RELATED TO HEALING SPRINGS IN SOUTHERN SERBIA	417 – 432
<i>Svetla Petrova</i>	ON THE ROUTE OF THE ANCIENT CLINE-LID FOUND IN THE VILLAGE OF BANYA IN THRACIA	
<i>Светла Петрова</i>	О ПУТОВАЊУ АНТИЧКОГ ПОКЛОПЦА ОТКРИВЕН У СЕЛУ БАЊА У ТРАКИЈИ	433 – 446
<i>Alenka Cedilnik, Dominic Moreau</i>	EUDOXIUS OF ANTIOSCH/CONSTANTINOPLE AND THE PRO-ARIAN BISHOPS OF ILLYRICUM. CONTRIBUTION (III) TO THE CHRISTIAN PROSOPOGRAPHY OF THE <i>DIOECESIS THRACIARUM</i>	
<i>Аленка Цедилник, Доминик Моро</i>	ЕВДОКИЈЕ АНТИОХИЈСКИ/ЦАРИГРАДСКИ И ПРОАРИЈАНСКИ ЕПИСКОПИ ИЛИРИКА. ПРИЛОГ (III) ХРИШЋАНСКОЈ ПРОСОПОГРАФИЈИ ТРАЧКЕ ДИЈЕЦЕЗЕ	447 – 476
<i>Јелена Дабић</i>	ХОДОЧАШЋЕ ЈЕЛЕНЕ АВГУСТЕ И ПРОНАЈАЗАК ЧАСНОГ КРСТА	
<i>Jelena Dabić</i>	PILGRIMAGE OF HELENA AUGUSTA AND DISCOVERY OF THE HOLY CROSS	477 – 492
<i>Марко Дабић</i>	ПНЕВМАТОЛОГИЈА СВЕТОГ НИКИТЕ	
<i>Marko Dabić</i>	РЕМЕЗИЈАНСКОГ ПНЕУМАТОЛОГИЈА СВЕТОГ НИКИТЕ	439 – 502
<i>Милош Павловић</i>	ПРАВОСЛАВЉЕ И ЛАТИНСКА ЈЕРЕС У ДРЖАВНО-ПОЛИТИЧКОЈ ИДЕОЛОГИЈИ ТЕОДОСИЈА ХИЛАНДАРЦА	
<i>Miloš Pavlović</i>	ORTHODOXY AND LATIN HERESY IN THE STATE-POLITICAL IDEOLOGY OF THEODOSIUS OF HILANDAR	503 – 514
<i>Miklós Halmágyi</i>	WESTERN SOURCES ABOUT THE CHRISTIAN HISTORY OF KIEVAN RUS: BRUNO OF QUERFURT (†1009) AND THIETMAR OF MERSEBURG (975–1018) ABOUT THE COURT OF ST. VLADIMIR	
<i>Миклош Халмађи</i>	ЗАПАДНИ ИЗВОРИ О ХРИШЋАНСКОЈ ИСТОРИЈИ КИЈЕВСКЕ РУСИЈЕ: БРУНО КУЕРФУРТСКИ (†1009) И ТИТМАР МЕРСБУРШКИ (975–1018) О ДВОРУ СВЕТОГ ВЛАДИМИРА	515 – 524

<i>Горан М. Јанићијевић</i>	ИМПЛИКАЦИЈЕ <i>ИСТИНЕ</i> И ЊЕНА ИМАНЕНТНОСТ У УМЕТНИЧКИМ ТВОРЕВИНАМА КАО ФОКУС ИКОНОЛОШКИХ И ХЕРМЕНЕУТИЧАРСКИХ ТУМАЧЕЊА	
<i>Горан М. Јанићијевић</i>	IMPLICATIONS OF TRUTH AND ITS IMANNITY IN ARTWORKS AS A FOCUS OF ICONOLOGICAL AND HERMENEUTIC INTERPRETATIONS	525 – 538
<i>Епископ Јован (Пурић)</i>	ЕСХАТОЛОШКИ КЉУЧ ИШЧИТАВАЊА КОДА СПЦ	
<i>Bishop Jovan (Purić)</i>	ESCHATOLOGICAL KEY OF DECODING OF THE SERBIAN ORTHODOX CHURCH CODE	539 – 546
<i>Милош Мишковић</i>	ПРАВОСЛАВНИ ПОГЛЕД НА АДОПЦИОНИЗАМ У ПРЕПИСЦИ АЛКУИНА СА ФЕЛИКСОМ ИЗ УРГЕЛА И ЕЛИПАНДОМ ИЗ ТОЛЕДА	
<i>Miloš Mišković</i>	AN ORTHODOX VIEW ON ADOPTIONISM IN THE ALCUIN'S CORRESPONDENCE WITH FELIX OF URGEL AND ELIPAND OF TOLEDO	547 – 558
<i>Ђакон Ивица Чаировић</i>	ОСВРТ НА БОГОСЛОВСКО-ИСТОРИЈСКЕ ОДНОСЕ КОНСТАНТИНОПОЉСКИХ И ФРАНЧКИХ ОТАЦА ЦРКВЕ У 9. ВЕКУ	
<i>Deacon Ivica Čairović</i>	A REVIEW OF THE THEOLOGICAL-HISTORICAL RELATIONS OF THE CHURCH FATHERS FROM CONSTANTINOPLE AND FRANKISH STATE IN THE 9TH CENTURY	559 – 572
<i>Славиша Тубин</i>	ВОЈНИЦИ – СВЕТИ МУЧЕНИЦИ: ПОЗАДИНА ЗАХТЕВА ЗА КАНОНИЗАЦИЈОМ И КУЛТ ПАЛИХ РАТНИКА У ДОБА НИКИФОРА II ФОКЕ	
<i>Slaviša Tubin</i>	SOLDIERS – HOLY MARTYRS: THE BACKGROUND OF THE CLAIM FOR CANONIZATION AND THE CULT OF FALLEN WARRIORS IN THE AGE OF NIKEPHOROS II PHOKAS	573 – 584
<i>Eirini Artemi</i>	THE THEOLOGICAL AND DOGMATIC TEACHING OF GREGORY PALAMAS ON HIS WRITING “THE TEN COMMANDMENTS ACCORDING TO CHRIST”	
<i>Ирина Артеми</i>	БОГОСЛОВСКО И ДОГМАТСКО УЧЕЊЕ ГРИГОРИЈА ПАЛАМЕ О „ДЕСЕТ БОЖИХ ЗАПОВЕСТИ“	585 – 594
<i>Марија Цурк, Франц Цурк</i>	ЕПИТРАХИЉ НИШАВСКОГ МИТРОПОЛИТА НЕКТАРИЈА	
<i>Marija Curk, Franc Curk</i>	THE EPITRACHELION OF METROPOLITAN NECTARIOS OF NISAVA'S REGION	595 – 600
ПРИКАЗ <i>Аиђела Гавриловић</i>	MARIA ALESSIA ROSSI AND ALICE ISABELLA SULLIVAN, ВИЗАНТИЈА У ИСТОЧНОЕВРОПСКОЈ ВИЗУЕЛНОЈ КУЛТУРИ ПОЗНОГ СРЕДЊЕГ ВЕКА, BOSTON 2020	601 – 606
IN MEMORIAM	МАРКО ПОПОВИЋ	607 – 610
IN MEMORIAM	CYRIL MANGO	611 – 614
IN MEMORIAM	БРАНКО ВУЈОВИЋ	615 – 616

Ниш, Гробница са сидром, Константинов монограм, цртеж арх. М. Диманић
Niš, Crypt with an anchor, Constantine's monogram, drawing arch. M. Dimanić

**С благословом
Његовог Преосвештенства
Епископа нишког Господина Арсенија**

**With the blessing of
His Eminence Reverend Arsenije,
Bishop of the Niš Eparchy**